

Оксана КОВТУН,

orcid.org/0000-0002-9139-8987

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри теорії і практики перекладу факультету іноземних мов

Донецького національного університету імені Василя Стуса

(Вінниця, Україна) *o.kovtun@donpu.edu.ua*

Олеся БОЙВАН,

orcid.org/0000-0002-3512-0315

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри теорії і практики перекладу факультету іноземних мов

Донецького національного університету імені Василя Стуса

(Вінниця, Україна) *olesiaboivan@gmail.com*

ЗАЙМЕННИКИ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

У статті охарактеризовано займенник (займенникове слово) як особливу самостійну частину мови, визначено розподіл займенників на групи за значенням, а також особливості цього розподілу в українській та англійській мовах, визначено ізоморфні та аломорфні риси займенників у вищезгаданих мовах, порівняно їх словотвірні та словозмінні характеристики, відмінності в системах граматичних категорій займенників української та англійської мов.

Зазначено, що особливість займенників як класу лексем полягає в тому, що вони не пов'язані жодною з вищезазначених ознак. Щоправда, вони мають певні граматичні особливості, але факт, що їх об'єднує, – це те, як вони позначають реальність. Тобто займенники – це слова, що служать для позначення речовин, якостей, кількості, обставин тощо, при цьому не називаючи чи описуючи їх, а лише даючи вказівку на них.

Вивчення займенників викликає значні труднощі, які виникають вже з того моменту, коли робиться спроба визначити значення займенників як окремої частини мови у зв'язку з тим, що одні слова цього класу мають багато спільного з іменниками, інші – з прикметниками, причому в них відсутнє номінативне відношення до постійних предметів або якостей.

Мета статті – порівняти функції та роль займенників в українській та англійській мовах, описати їх семантику та особливості взаємодії з іншими частинами мови, охарактеризувати поділ займенників на групи та розряди, визначити їхні ізоморфні та аломорфні риси.

Проведене дослідження дало змогу зробити висновки, що займенники – це сукупність слів, співвіднесених із різними частинами мови, що пояснює їх не об'єднання жодними морфологічними категоріями чи синтаксичними функціями. Особливістю займенників є те, що варіанти однієї лексеми можуть співвідноситися з різними частинами мови.

Незважаючи на те, що більшість розрядів займенників збігаються в українській та англійській мовах, однак в обох є аломорфні групи. Українські займенники відрізняються за словотвірними та словозмінними характеристиками. Вони відмінювані, однак кожна окрема група займенників має відмінкові особливості.

В обох мовах ми розрізняємо прості, складні і складені займенники за їх морфологічною будовою (*simple, complex and compound pronouns*). Також у цих мовних системах немає похідних займенників (*derivative pronouns*), оскільки афіксація не використовується для утворення займенників ані в англійській, ані в українській мовах. Однак у системі граматичних категорій займенників знаходимо певні відмінності.

Займенники не об'єднуються ані морфологічними категоріями, ані синтаксичними функціями, подібними до інших повнозначних частин мови. Вони становлять окремих клас слів із своєрідними значеннями та посиланнями на реальний світ та його явища.

Ключові слова: займенник, займенникове слово, повнозначна частина мови, розряди займенників, семантичне значення, порівняльна граматики.

Oksana KOVTUN,
 orcid.org/0000-0002-9139-8987
 Cand. Sc. (Philological) Ph. D.,
 Associate Professor at the Department
 of the Theory and Practice of Translation,
 Faculty of Foreign Languages,
 Vasyl' Stus Donetsk National University
 (Vinnytsia, Ukraine) o.kovtun@donnu.edu.ua

Olesia BOIVAN,
 orcid.org/0000-0002-3512-0315
 Cand. Sc. (Pedagogical) Ph. D.,
 Associate Professor at the Department
 of the Theory and Practice of Translation,
 Faculty of Foreign Languages
 Vasyl' Stus Donetsk National University
 (Vinnytsia, Ukraine) olesiaboivan@gmail.com

PRONOUNS IN ENGLISH AND UKRAINIAN LANGUAGES: A COMPARATIVE ASPECT

The article describes the pronoun (the pronoun word) as a special notional part of speech, defines the division of pronouns into groups according to their meanings, as well as the peculiarities of this distribution in Ukrainian and English, identifies isomorphic and allomorphic features of pronouns in the above languages, compares their word-forming and word-changing characteristics, differences in the systems of grammatical categories of pronouns of Ukrainian and English.

The peculiarity of pronouns as a class of words is that they are not related to any of the above features. Nevertheless, they have certain grammatical features, but the fact that unites them is how they denote reality. That is, pronouns are words used to denote substances, qualities, quantities, circumstances etc. without naming or describing them but only by indicating them.

The research of pronouns causes significant difficulties that arise from the moment when an attempt is made to determine the meaning of pronouns as a separate part of speech due to the fact that some words of this class have much in common with nouns, others – with adjectives, moreover they lack nominative relation to permanent objects or qualities.

The purpose of the article is to compare the functions and role of pronouns in Ukrainian and English, to describe their semantics and peculiarities of their interaction with other parts of speech, to characterize the division of pronouns into groups and categories, to determine their isomorphic and allomorphic features.

The study allowed us to conclude that pronouns are a set of words correlated with different parts of speech, which explains their non-association with any morphological categories or syntactic functions. The peculiarity of pronouns is that variants of one word can be correlated with different parts of speech. Despite the fact that most categories of pronouns coincide in Ukrainian and English, however, both of them have allomorphic groups. Ukrainian pronouns differ in their word-forming and word-changing characteristics. They are declensional but each group of pronouns has its own distinctive declensional features.

In both languages we distinguish simple, complex and compound pronouns by their morphological structure. There are also no derivative pronouns in these language systems as the affix it is not used to form pronouns in either English or Ukrainian. However, in the system of grammatical categories of pronouns we find some differences.

Pronouns are not united by any morphological categories or syntactic functions similar to other notional parts of speech. They form a separate class of words with unique meanings and references to the real world and its phenomena.

Key words: pronoun, pronoun word, notional part of speech, categories of pronouns, semantic meaning, comparative grammar.

Постановка проблеми. Слова належать до класів, відомих як частини мови, відповідно до їх лексико-граматичних значень, морфологічних категорій, типових елементів будови, сполучуваності та функцій.

Особливість займенників (або займенникових слів) як класу лексем полягає в тому, що вони не пов'язані жодною з вищезазначених ознак. Щоправда, вони мають певні граматичні особли-

вості, але факт, що їх об'єднує, – це те, як вони позначають реальність. На думку авторів «Теоретичної морфології української мови», займенники «репрезентують щось, вказуючи, а не символізуючи» (Вихованець, Городенська, 2004: 184).

Тобто займенники – це слова, що служать для позначення речовин, якостей, кількості, обставин тощо, при цьому не називаючи чи описуючи їх, а лише даючи вказівку на них.

Як лексеми словника певної мови займенники мають надзвичайно загальне значення, але в мовленні займенники вказують на конкретні предмети чи якості. Коли мовець говорить: «*I (Я)*», – він вказує на себе, тобто на конкретну людину певного віку, зросту, кольору волосся і т. д. Коли інший мовець говорить: «*I (Я)*», він також посиляється на себе, але цього разу це вже інша людина з іншими особливостями. Таким чином, значення «*Я*», як і раніше, залишається однаковим, але об'єкти, про які йдеться, різні.

Значення такого займенника, як *such*, – «той самий вид, такий же, такий», але один мовець може використовувати *such* для позначення певного кольору, інший – для посилання на якийсь розмір, третій – для позначення певної температури тощо.

З іншого боку, одну і ту саму людину можна називати *I, you* чи *he*, залежно від того, хто говорить. Займенники *this* і *that* можуть вказувати на один і той самий об'єкт залежно від порівняного положення мовця і об'єкта. Таким чином, займенники можна визначити як слова, значення яких дуже загальні та стійкі, але посилання на них у мовленні є особливими, змінними та відносними щодо мовця та ситуації мовлення.

Ми наполягаємо на стабільності значення та мінливості і відносності посилання, хоча багато авторів говорять про відносне значення займенників. Але коли ми запитуємо: “*What is this?*”, маючи на увазі спочатку дошку, потім клаптик крейди, ми вживаємо слово *this* з однаковим значенням «об'єкт, на який я вказую» або «предмет, який я демонструю», а не зі значеннями «дошка», «шматок крейди» тощо. Це лише посилання на об'єкти, а не значення слова *this*.

Аналіз досліджень. Дослідження займенника (або займенникових слів) як самостійної частини мови знаходимо у працях дослідників І. Г. Матвіяса, І. Р. Вихованця, К. Г. Городенської, В. М. Ожогана, О. М. Пешковського, О. І. Смирницького, Ю. О. Жлуктенко, Б. С. Хаймович, Б. І. Роговської, Р. Аллена, Е. Бейтса, Д. Болінджера, В. Коллінсона, Дж. Лакоффа та багатьох інших, а також у великій кількості теоретичних граматик обох мов.

Займенники вивчалися в багатьох аспектах залежно від завдань, що стояли перед авторами відповідних робіт. Проблеми, які зазвичай привертала увагу лінгвістів у зв'язку з вивченням займенників, досить різноманітні: це і визначення статусу займенників у системі частин мови, а також меж цього класу слів, і проблеми семантичної класифікації займенників та їх спів-

віднесеності з іншими класами слів, питання їх денотативного змісту та відповідності об'єктам позамовної дійсності, проблеми функціональної суті займенників.

Вивчення займенників викликає значні труднощі, які виникають вже з того моменту, коли робиться спроба визначити значення займенників як окремої частини мови у зв'язку з тим, що одні слова цього класу мають багато спільного з іменниками, інші – з прикметниками, причому в них відсутнє номінативне відношення до постійних предметів або якостей.

Мета статті – порівняти функції та роль займенників в українській та англійській мовах, описати їх семантику та особливості взаємодії з іншими частинами мови, охарактеризувати розподіл займенників на групи та розряди, визначити їхні ізоморфні та аломорфні риси.

Виклад основного матеріалу. Етимологічно слово «займенник» означає «слово, яке використовується замість іменника». Це значення певною мірою відображає роль займенників у мові. Через виняткову мінливість посилання займенник може замінити сотні іменників порівняно стійкими або обмеженими посиланнями. Це пояснює той факт, що займенники вживаються дуже часто і становлять значну частину будь-якого тексту, хоча якщо розглядати їх як клас слів, то у словнику обох порівнюваних мов їх небагато.

Роль займенників набагато більша, ніж можна припустити із значення слова «займенник». Не завжди займенник замінюється іменником. Наприклад, який іменник замінює займенник *it* у реченні “*It rains?*”? Що важливіше, займенники можуть бути замінені не лише іменниками, але й іншими частинами мови.

Традиційно в англійській мові займенники поділяються на «іменникові займенники» та «прикметникові займенники». Насправді займенники також можуть вживатися замість числівників (порівняймо: *ten apples – several apples, many apples*) та прислівників (*here, there, now, then*).

Таким чином, займенники – це сукупність слів, співвіднесених із різними частинами мови, що пояснює їх необ'єднання жодними морфологічними категоріями чи синтаксичними функціями.

Варто зазначити, що в українській мові займенник також є повнозначною частиною мови, яка не називає предмети, їх якості та кількості, а лише вказує на них. Тому диференціація займенника як частини мови спирається на його своєрідну семантику – високу узагальненість значення.

Іноді займенник співвідноситься лише з однією частиною мови, але дуже часто це не так. У межах

однієї частини мови, як відомо, варіанти однієї лексеми можуть належати до різних підкласів. Особливістю займенників є те, що варіанти однієї лексеми можуть співвідноситися з різними частинами мови. Так *this* у реченні *Is this a book?* – це займенник, тоді як у реченні *He gave me this book* – це прикметник. *Here* у *She works here* – прислівник, однак у словосполученні *from here to the university* – це іменник.

Як вказував О. І. Смирницький, межі займенників та тих частин мови, з якими вони співвідносяться, досить невиразні. Слово *this* в *this book* може розглядатися одночасно як прикметниковий займенник та займенниковий прикметник, слово *here* – як займенниковий прислівник і прислівниковий займенник (Смирницький, 1957: 96–99).

За словами Ю. О. Жлуктенко, в граматиках обох мов розмежовано такі класи займенників: 1) personal (особові), 2) possessive (присвійні), 3) reflexive (зворотні), 4) demonstrative (вказівні), 5) interrogative (питальні), 6) relative (відносні), 7) indefinite (неозначені), 8) negative (заперечні) (Жлуктенко, 1960: 59).

Однак під час класифікації англійських та українських займенників зустрічаємо певні відмінності. Так, клас англійських займенників, які називають *generalizing* (узагальнюючі) (*all, each, every, both, either* та інші), має багато спільного з означальними українськими займенниками (*весь, всякий, сам, кожний, інший* тощо). Проте займенник *сам*, що також належить до означальних в українській мові, відповідає усьому класу займенників, які називаються *strengthening* (підсильні) (*myself, yourself* та ін.) в англійській граматиці.

Окрім усіх вищезгаданих класів, в англійській мові ще розрізняють займенники *reciprocal* – взаємні (*each other, one another*), *distinguishing* – видільний (*other, another*) та *indefinite-personal* – неозначено-особові (*one*) займенники. Згадані класи не виділяються граматики з-поміж українських займенників (Karamysheva, 2012 : 110).

Тим не менш погляди, що стосуються кількості класів займенників в обох протиставлених мовах, різняться. На відміну від Ю. О. Жлуктенко, Б. С. Хаймович та Б. І. Роговська розмежовують такі класи англійських займенників, беручи до уваги семантичні особливості, а також деякі граматичні особливості: 1) personal – особові (*I, you, she, he, it, we, you, they*. The forms of personal pronouns in the objective case: *me, him, her, it, us, you, them*); 2) possessive – присвійні (*mine, yours, hers, his, its, ours, theirs*); 3) reflexive – зворотні (*myself, yourself, herself, himself, itself, ourselves, yourselves, themselves*);

4) demonstrative – вказівні (*this, these, that, those*); 5) interrogative – питальні (*who, whom, which, what*); 6) connective – сполучні (*who, what, whose, which, that, where, why, how*); 7) reciprocal – взаємні (*each other, one another*); 8) indefinite – неозначені (*all, anybody, some, somebody, anyone, nobody, another, any, each, everybody, everyone, everything, few, anything, many, none, one, several, someone*); 9) negative – заперечні (*no one, nobody, none, nothing, neither, no*); 10) generalizing – узагальнюючі (*all, every, everybody, each, everyone, everything, other, another, either, both*); 11) quantitative – кількісні (*a lot of, a few, much, many, a little, few, little, none, several, no, one, enough*); 12) contrasting – протиставні (*other, others, other's, others', another, another's, otherwise*). Також вони заявляють, що один і той самий займенник може належати одночасно до кількох груп. Наприклад, займенник *whose* можна трактувати як interrogative – питальний (чи connective – сполучний) та possessive – присвійний. Займенники *one, one's, oneself* можуть бути згруповані разом як indefinite personal – неозначено-особові, або їх можна класифікувати окремо: *one* як personal, *one's* як possessive, *oneself* як reflexive тощо (Хаймович, Роговская, 1967: 99–116).

Своєю чергою український мовознавець О. Д. Пономарів у книзі «Сучасна українська мова» подає такий поділ українських займенників на класи (розряди займенників): 1) особові займенники (*я, ти, ми, ви, він, вона, воно, вони*); 2) зворотний займенник (*себе*); 3) присвійні займенники (*мій, твій, ваш, наш, свій, його, її, їх, їхній*); 4) вказівні займенники (*той, отой, цей, оцей, такий, отакий, сей*); 5) означальні займенники (*увесь (ввесь, весь), усякий (всякий), кожний (кожен), жодний (жоден), інший, сам, самий*); 6) питальні займенники (*хто, що, який, чий, котрий, скільки*); 7) відносні займенники (*хто, що, який, чий, котрий, скільки*); 8) неозначені займенники (*дехто, дещо, хтось, щось, хто-небудь, що-небудь, який-небудь, будь-хто, будь-що, казна-що, казна-хто, абихто, абиякий*); 9) заперечні займенники (*ніхто, ніщо, ніякий, нічий*) (Пономарів, 2001: 162–168).

І. Р. Вихованець та К. Г. Городенська поділяють займенникові слова на підкласи, які є також традиційними для теоретичних граматики англійської мови:

1) займенникові іменники (*він, вона, воно, вони, хто, що, хтось, щось, хто-небудь, що-небудь, дехто, дещо, ніхто, ніщо* та ін.), які, «як і власне іменники, у структурі речення виконують (у типових випадках) формально-синтаксичні

функції підмета і сильнокерованого другорядного члена речення і семантико-синтаксичні функції суб'єкта, об'єкта, адресата, знаряддя і под. Водночас поза ізольованим реченням у тексті як ряді висловлень займенникові іменники істотно відрізняються від власне-іменників, служачи засобом зв'язку речень. Це додаткова синтаксична ознака займенникових іменників щодо інших іменників. Займенникові іменники мають також споріднену із власне-іменниками категорійну семантику, виражаючи предметність» (Вихованець, Городенська, 2004: 187). Вони своєю чергою поділяються на такі групи: 1) особові; 2) зворотні; 3) питальні; 4) відносні; 5) неозначені; 6) узагальнювальні, які своєю чергою поділяються на стверджувально-узагальнювальні та заперечно-узагальнювальні (Вихованець, Городенська, 2004: 187–202);

2) займенникові прикметники (*цей, той, такий, мій, твій, свій, наш, ваш, їхній, деякий, якийсь, чийсь, весь, усякий, кожний, який, котрий, чий та інші*), які «дублюють типові морфологічні категорійні ознаки власне-прикметника і типову формально-синтаксичну функцію приіменникового валентно не поєданого з опорним іменником другорядного члена речення та семантико-синтаксичну функцію атрибутивної синтаксеми і водночас відрізняються від власне-прикметників анафорично-вказівною функцією. <...>Семантика окремих займенникових прикметників відрізняється від семантики власне-прикметників своєю абстрактністю» (Вихованець, Городенська, 2004: 202). Займенникові прикметники поділяють на такі розряди: 1) присвійні; 2) вказівні; 3) питальні; 4) відносні; 5) неозначені; 6) означальні; 7) узагальнювальні, які мають два різновиди – стверджувально-узагальнювальні та заперечно-узагальнювальні; 8) ототожнювальні (Вихованець, Городенська, 2004: 202–208);

3) займенникові числівники (*стільки, стільки-то, скільки, скільки-небудь, скількись, тьозна-скільки, ніскільки, стільки ж*) – це «підклас числівників, який дублює типові морфологічні категорійні ознаки власне-числівників та їхні формально-граматичні й семантико-синтаксичні функції. Відмінність займенникових числівників від власне-числівників виявляється в абсолютній нейтралізації морфологічних категорій числа й роду, а також у наявності додаткової функції – анафорично-вказівної» (Вихованець, Городенська, 2004: 208). Займенникові числівники своєю чергою можна поділити на такі групи: 1) вказівні; 2) питальні; 3) відносні; 4) неозначені; 5) заперечні; 6) ототожнювальні (Вихованець, Городенська, 2004: 208–209);

4) займенникові прислівники (*так, отак, тут, там, тоді, відтоді* і под.), які, «як і власне-прислівники, у структурі речення виконують типову прислівникову формально-синтаксичну функцію придієслівного невалентно поєданого, некерованого другорядного члена речення або детермінантного (приреченневого) другорядного члена речення і семантико-синтаксичну функцію обставинної синтаксеми» (Вихованець, Городенська, 2004: 209–210). Однак, на відміну від власне-прислівників, більшість займенникових прислівників відрізняються своїми синтаксичними особливостями, які, зокрема, виявляються в тому, що «деякі займенникові прислівники слугують засобом зв'язку висловлень у тексті, а інші – транспозитором, що переводить вихідне просте речення у прислівникову формально-синтаксичну позицію складнопідрядного речення і надає йому обставинної семантико-синтаксичної функції» (Вихованець, Городенська, 2004: 210). Займенникові прислівники можна поділити на такі розряди: 1) вказівні; 2) питальні; 3) відносні; 4) неозначені; 5) атрибутивні; 7) узагальнювальні, які мають два різновиди: стверджувально-узагальнювальні та заперечно-узагальнювальні; 8) ототожнювальні (Вихованець, Городенська, 2004: 210–214).

Незважаючи на те, що більшість розрядів займенників збігаються в українській та англійській мовах, однак в обох є аломорфні групи. Англійські зворотні займенники (*reciprocal pronouns*) – це група, яку становлять займенники *each other* та *one another*. Вони служать вираженню взаємності як, наприклад, в *They helped each other or (one another)*, або вказують на спільний та взаємний характер діяльності двох чи більше осіб як суб'єкта та об'єкта дії. В українській мові є відповідне словосполучення займенників *один одного*.

Англійські зворотні займенники мають ті самі відмінки, що й іменники (напр.: присвійний відмінок – *each other's hand*). Вони використовуються головним чином у функції додатка чи означення. Ці займенники завжди зберігають своє лексичне значення і не виконують функцій, характерних для службових частин мови. Приіменники, що приєднуються до них, завжди ставляться перед першим елементом (*each* або *one*), наприклад: *about each other – один про одного, for each other – один для одного, with one another – один з одним* (Karamysheva, 2012: 126). Це свідчить про те, що англійські зворотні займенники мають більшу смислову єдність, ніж відповідні українські сполучення. У деяких випадках англійське дієслово із займенником *each other (one another)* отримує, як український відповідник, дієслово із суфіксом -ся,

який має зворотне значення (a reciprocal-reflective meaning), напр.: *They kissed each other.* – Вони поцілувалися. *They have never met each other.* – Вони ніколи не зустрічалися. Але в згаданих випадках вживання англійських займенників *each other* та *one another* не є обов'язковим у реченнях (Жлуктенко, 1960: 68).

Українські означальні займенники *увесь* (*ввесь, весь*), *усякий* (*всякий*), *кожний* (*кожен*), *жодній* (*жоден*), *інший*, *сам*, *самий* використовуються в реченні в ролі узагальнено-якісних означень, крім того, у процесі субстантивзації їх можна використовувати у функції підмета та додатка. Українські означальні займенники мають категорії роду, числа та відмінка, наприклад: *увесь, усе, уся, всі, увесь, усій, усьому, усім, на всьому* (Пономарів, 2001: 164).

Англійські узагальнюючі займенники (generalizing pronouns) включають такі займенники, як *all, each, either, every* та його похідні (*everyone, everybody, everything, everywhere*), які дають узагальнюючу характеристику осіб, речей, властивостей та обставин (Жлуктенко, 1960: 67–68).

Англійські кількісні займенники (quantitative pronouns) включають *much, many, (a) few, (a) little, several, enough*, які можуть функціонувати як іменникові займенники – pro-nouns (*much, many, (a) few, several, (a) little, enough*); займенникові прикметники – pro-adjectives (*much, (a) little, enough*); займенникові числівники (*many, several, (a) few*); займенникові прислівники (*much, (a) little, enough*) (Хаймович, Роговская, 1967: 113).

До англійських протиставних займенників (contrasting pronouns) належать *other* (*others, others, others'*), *another* (*another's*) та *otherwise*. Вони об'єднані значенням “not the object/property/circumstance indicated” (не вказаний предмет/властивість/обставина), отже, протиставляються вказівним займенникам (Хаймович, Роговская, 1967: 114).

Англійському неозначено-особовому займеннику (indefinite-personal pronoun) притаманні свої особливості. Займенник *one* вживається з узагальнено-особовим значенням (показує, що дія стосується будь-якого суб'єкта) та з неозначено-особовим значенням (відносить дію до якоїсь особи, яке не визначено точно). Використовуючись у функції підмета в неозначено-особових реченнях, він виконує функцію, яка в українській мові притаманна формам третьої особи множини дієслів (*One says... Кажуть..*) і формам другої особи однини (*One never knows... Ніколи не знаєш..*).

Займенник *one* завжди позначає якусь людину. Граматично він завжди має значення однини

і вживається в називному і присвійному відмінках (*One must always keep one's word*). Цей займенник не варто плутати зі словом *one*, яке слугує заміною. Воно відрізняється від займенника тим, що не має власного значення, виконує функцію заміщення і має інші формальні характеристики (форма множини – *ones*). Займенник *one* у функції предмета широко використовується з модальними дієсловами *must, should, ought, can, may*. В українській мові згадані сполучення виражаються за допомогою незмінних предикатних слів (присудкові слова) *треба, потрібно, слід, можна*, напр.: *One must think – треба подумати; one should work hard – слід старанно працювати; one can decide – можна вирішити* (Karamysheva, 2012: 127–128).

Зворотний займенник *oneself* співвідноситься із займенником *one*. В українській мові немає жодного займенника, який міг би виразити людину таким невизначеним та узагальненим способом, як *one*. Саме тому всі подібні значення передаються в українській мові за допомогою дієслівних форм, які вживаються без підмета (Жлуктенко, 1960: 69).

Українські займенники відрізняються за словотвірними та словозмінними характеристиками. Вони відмінювані, однак кожна окрема група займенників має свої відмінкові особливості: особові займенники характеризуються: суплетивізмом – *я, мене, мені*; наявністю прийменникових та безприйменникових форм відмінків – *його, до нього*; український зворотний займенник *себе* не має форми називного відмінку.

Висновки. В обох мовах ми розрізняємо прості, складні і складені займенники за їх морфологічною будовою (simple, complex and compound pronouns). Також у цих мовних системах немає похідних займенників (derivative pronouns), оскільки афіксація не використовується для утворення займенників ні в англійській, ні в українській мовах.

Однак у системі граматичних категорій займенників знаходимо певні відмінності. Категорія числа характерна лише для англійських вказівних займенників (*this, that*), видільного займенника *other*, зворотних та підсилюючих займенників (*myself – ourselves*). В українській мові категорія числа виражається вказівними займенниками (*той, цей, такий*), присвійними займенниками (*мій – мої*), деякими питальними та відносними займенниками (*який, чий, котрий*) та утвореними від них заперечними займенниками (*нічий, ніякий*) та неозначеними займенниками (*деякий, аби-який*), а також у деяких означальних займенниках (*всякий, кожний, інший, сам, весь*).

Усі згадані українські займенники також мають категорію роду, якої в англійських займенників немає. Категорія відмінка виражається в системі англійських займенників також неоднаково. Певна частина займенників, як й іменники, має називний та присвійний відмінки (indefinite, reciprocal, the indefinite-personal, defining pronouns), інші (personal, interrogative, relative pronouns) мають, на відміну від англійських іменників, називний та об'єктний відмінки (the nominative and the objective cases).

Українські займенники мають ті самі шість основних відмінків, що й іменники; ключний відмінок відсутній. Але подібно до числівників,

українські займенники не мають спільної системи відмінювання. Для багатьох займенників характерний суплетивізм у їх відмінкових формах (відсутність стійкого кореня, до якого додаються відмінкові закінчення: я – мене, він – його, хто – кого, що – чого). Це явище певною мірою характерне також для деяких англійських займенників (порівняймо: I – me, she – her, we – us).

Отже, займенники не об'єднуються ні морфологічними категоріями, ні синтаксичними функціями, подібними до інших повнозначних частин мови. Вони становлять окремих клас слів зі своєрідними значеннями та посиланнями на реальний світ та його явища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови. Київ : Пульсари, 2004. 398 с.
2. Жлуктенко Ю. О. Порівняльна граматики англійської та української мов. Київ : Радянська школа, 1960. 160 с.
3. Пономарів О. Д. Сучасна українська мова. Київ : Либідь, 2001. 400 с.
4. Смирницький А. И. Синтаксис английского языка. Москва : Изд-во лит-ры на иностр. языках, 1957. 286 с.
5. Хаймович Б. С., Роговская Б. И. Теоретическая грамматика английского языка. Москва : Высшая школа, 1967. 298 с.
6. Allen R. The Classification of English Substitute Words. *General Linguistics*. 1961. N 5.
7. Bates E. Pronominalisation. *Linguistic Industry*. 1970. V. 1. N. 1.
8. Bolinger D. That's that. The Hague. Paris : Mouton, 1972.
9. Collinson W. E. Introduction. A Study of Demonstratives, Articles, and Other "Indicators". Baltimore: Waverley Press, Inc., 1937.
10. Karamysheva I. D. Contrastive Grammar of English and Ukrainian Languages. Vinnytsia : Nova Knyha Publishers, 2012. 320 p.
11. Lakoff G. Pronouns and Reference. Bloomington, Indiana : Indiana Univ. Linguistics Club, 1968.

REFERENCES

1. Vykhovanets I. R., Horodenska K. H. Teoretychna morfolohiia ukrainkoï movy. [Theoretical morphology of the Ukrainian language]. Kyiv: Pulsary, 2004, 398 p. [in Ukrainian].
2. Zhluktenko Yu. O. Porivnialna hramatyka anhliiskoi ta ukrainkoï mov. [Comparative grammar of English and Ukrainian languages]. Kyiv: Radianska shkola, 1960, 160 p. [in Ukrainian].
3. Ponomariv O. D. Suchasna ukrainska mova. [Modern Ukrainian language]. Kyiv: Lybid, 2001, 400 p. [in Ukrainian].
4. Smyrnytskyi A. Y. Syntaksys anhlyiskoho yazyka. [English syntax]. M. : Izd-vo lyt-ry na ynostr. yazykakh, 1957, 286 p. [in Russian].
5. Khaimovych B. S., Rohovskaia B. Y. Teoretycheskaia hramatyka anhlyiskoho yazyka. [Theoretical grammar of the English language]. M. : Vysshaha shkola, 1967, 298 p. [in Russian].
6. Allen R. The Classification of English Substitute Words. *General Linguistics*. 1961, N 5.
7. Bates E. Pronominalisation. *Linguistic Industry*. 1970, V. 1, N. 1.
8. Bolinger D. That's that. The Hague. Paris: Mouton, 1972.
9. Collinson W. E. Introduction. A Study of Demonstratives, Articles, and Other "Indicators". Baltimore: Waverley Press, Inc., 1937.
10. Karamysheva I. D. Contrastive Grammar of English and Ukrainian Languages. Vinnytsia: Nova Knyha Publishers, 2012, 320 p.
11. Lakoff G. Pronouns and Reference. Bloomington, Indiana: Indiana Univ. Linguistics Club, 1968.